المحطات الرئيسية لفترة فجرآتي

اعداد: م.م. محمد مثنى عواد

مكان العمل: جامعة الكوفة كلية اللغات / قسم اللغة التركية

البريد الإلكتروني Email : mohammed.aldulaimi@uokufa.edu.iq

الكلمات المفتاحية: فجر آتي، الأدب التركي، المشروطية الثانية، أحمد هاشم، الشعر، الرواية، المسرح.

كيفية اقتباس البحث

عواد، محمد مثنى ، المحطات الرئيسية لفترة فجرآتي ، مجلة مركز بابل للدراسات الانسانية، تشرين الثاني ٢٠٢٦، المجلد:١٦ ،العدد:١١ .

هذا البحث من نوع الوصول المفتوح مرخص بموجب رخصة المشاع الإبداعي لحقوق التأليف والنشر (Creative Commons Attribution) تتيح فقط للآخرين تحميل البحث ومشاركته مع الآخرين بشرط نَسب العمل الأصلي للمؤلف، ودون القيام بأي تعديل أو استخدامه لأغراض تجارية.

مفهرسة في Indexed
IASJ

مسجلة في Registered
ROAD

Key Milestones of the Pre-Rāṭī Period

Prepared by: Assistant Lecturer Mohammed Muthanna Awad
Affiliation: University of Kufa, College of Languages / Department of Turkish Language

Keywords : Fecr-i Ati, Turkish Literature, Second Constitutional Era, Ahmet Haşim, Poetry, Novel, Theater.

How To Cite This Article
Awad, Mohammed Muthanna, Key Milestones of the Pre-Rāṭī Period,Journal Of Babylon Center For Humanities Studies, November2026,Volume:16,Issue 11.

This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

الملخص

تناولت هذه الدراسة تأسيس جماعة "فجر آتي التي ظهرت خلال عهد المشروطية، ومفهومها الأدبي، ومكانتها في الأدب التركي الحديث. وركز البحث على مسار تأسيس الجماعة وتأثر فكرها الأدبي بالأدب الغربي، وخصوصا الادب الفرنسي فضلاً عن دراسة مكانة بيان تأسيس "فجر آتي" في أنشطتها الأدبية واستعراض أبرز أدباءها وكتابها . كما تم مراجعة خصائص الأجناس الأدبية كالشعر والرواية والقصة والمسرح في هذه الحقبة ، حيث سُلِّطَ الضوء في مجال الشعر على تجربة "أحمد هاشم" بوصفه رائد هذا الفن، مع إبراز اهتمامه بالموضوعات الفردية، والحب، والطبيعة، والخيال، والمضامين الرمزية. وبحثت الدراسة أيضاً معالجة القصة والرواية لقضايا الحب والعلاقات الإنسانية والتحليلات النفسية، إلى جانب التطرق لأبرز رواد كتاب المسرح مثل "شهاب الدين سليمان" و"تحسين ناهد". وخلص البحث إلى أنه على الرغم من قصر فترة جماعة "فجر آتي، إلا أنها شغلت مكانة بارزة في مسار تطور الأدب التركي بفضل انفتاحها على الأدب الغربي ومتبناها الفني والجمالي.

Abstract

This study addresses the foundation of the Fecr-i Âti literary group, which emerged during the Constitutional era, its literary conception, and its position in modern Turkish literature. The research focuses on the formation process of the group, its literary philosophy, and the influence of Western literature on its development. Furthermore, it investigates the significance of the Fecr-i Âti declaration (manifesto) within the group's literary activities and examines its leading figures. In addition, the characteristics of various literary genres poetry, novel, short story, and theater during the Fecr-i Âti period are explored. In the realm of poetry, the work of its foremost figure, Ahmet Haşim, is analyzed, highlighting his emphasis on individual themes, love, nature, imagination, and symbolism. The group's prose fiction is addressed in terms of love, interpersonal relationships, and psychological states, alongside an examination of prominent playwrights such as Şahabettin Süleyman and Tahsin Nahit. The study concludes that despite its short lifespan, Fecr-i Âti held a significant place in the modernization process of Turkish literature through its orientation toward Western literature and its aesthetic artistic approach.

FECR-İ ÂTİ TOPLULUĞUNUN ANA ÇİZGİLERİ

Hazırlayan

Öğretim Görevlisi Mohammed Muthana Awad AL-DULAIMI

İş yrei : kufa üniversitesi , Diller fakültesi – TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

Özet

Meşrutiyet döneminde ortaya çıkan Fecr-i Âti topluluğun kuruluşu, edebi anlayışı ve yeni Türk edebiyatındaki yeri ele alınmıştır. çalışmada topluluğun kuruluş süreci, edebi anlayışı batı edebiyatından etkilenmesi üzerinde durulmuş. Ayrıca Fecr-i Âti beyannamesinin topluluğun edebi faaliyetlerindeki yeri, topluluğun önde gelen sanatçıları incelenmiştir. Yanı sıra Fecr-i Âti döneminde şiir, roman, hikaye ve tiyatro edebi çeşitlerinin özellikleri incelenmiştir. Şiir alanında önde gelen isim Ahmet Haşim'in şiir konusu incelenmiştir. Başta olmak üzere bireysel konulara, aşk , tabiat, hayal ve sembolik konulara önem vermiştir. Topluluğun hikaye ve romanlarında aşk, kadın erkek ilişkileri, ve psikolojik durumlar ele alınmıştır. Topluluğun tiyatro yazan sanatçıları Şahabettin Süleyman ve Tahsin Nahit gibi çalışmada ele alınmıştır. Çalışma sonucunda Fecr-i Âti 'nin kısa süreli bir topluluk olmasına

rağmen batı edebiyatına yönelişi ve estetik sanat anlayışıyla Türk edebiyatının modernleşme sürecinde önemli bir yere sahip olduğu tespit edilmektedir.
Anahtar Kelimeler: Fecr-i Âti, Türk Edebiyatı, II. Meşrutiyet, Ahmet Haşim, Şiir, Roman, Tiyatro

Giriş

Fecr-i Âti topluluğu, II. Meşrutiyet döneminde Türk edebiyatında ortaya çıkan önemli edebî topluluklardan biridir. 1909 yılında kurulan topluluk, özellikle Batı edebiyatından ve Fransız edebiyatından etkilenmiş; sanat anlayışını "Sanat şahsî ve muhteremdir." anlayışı üzerine kurmuştur. Fecr-i Âti, Türk edebiyatında bir edebî beyanname yayımlayarak ortaya çıkan ilk topluluk olması bakımından da ayrı bir önem taşımaktadır. Bu beyannamede Batı edebiyatının önemli eserlerinin Türkçeye çevrilmesi, edebî ve fikrî konferanslar düzenlenmesi ve Türk edebiyatının Batı edebiyat çevrelerine tanıtılması gibi amaçlara yer verilmiştir.

Fecr-i Âti sanatçıları, Servet-i Fünun edebiyatının bireyci ve estetik anlayışından etkilenmekle birlikte, şiir, roman, hikâye ve tiyatro gibi farklı edebî türlerde eserler vermişlerdir. Topluluğun önde gelen sanatçıları arasında Ahmet Haşim, Tahsin Nahit, Emin Bülent, Celal Sahir, Faik Ali, Ali Canip, Yakup Kadri ve Refik Halit gibi isimler bulunmaktadır. Ancak topluluğun en güçlü temsilcilerinden biri Ahmet Haşim olmuş ve Fecr-i Âti şiirinin estetik anlayışını önemli ölçüde yansıtmıştır.

Fecr-i Âti döneminde şiirde bireysel duygular, tabiat, aşk ve hayal gibi konular ön plana çıkarken; roman ve hikâyede özellikle Aşk, kadın-erkek ilişkileri, kıskançlık, geçimsizlik ve kahramanların ruhsal durumları ele alınmıştır. Cemil Süleyman Alyanakoğlu'nun eserlerinde görülen psikolojik çözümlemeler bu anlayışın dikkat çekici örnekleri arasında yer almaktadır. Tiyatro ise topluluğun önem verdiği diğer bir edebî tür olmuş ve bu alanda özellikle Müfit Ratip, Şahabettin Süleyman ve Tahsin Nahit öne çıkmıştır.

Bu çalışmada Fecr-i Âti topluluğunun kuruluşu, edebî anlayışı ve önde gelen sanatçıları ele alınmakta; topluluğun şiir, roman-hikâye ve tiyatro alanındaki özellikleri incelenmektedir. Böylece Fecr-i Âti'nin II. Meşrutiyet dönemi Türk edebiyatındaki yeri ve edebî türlere getirdiği anlayış ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

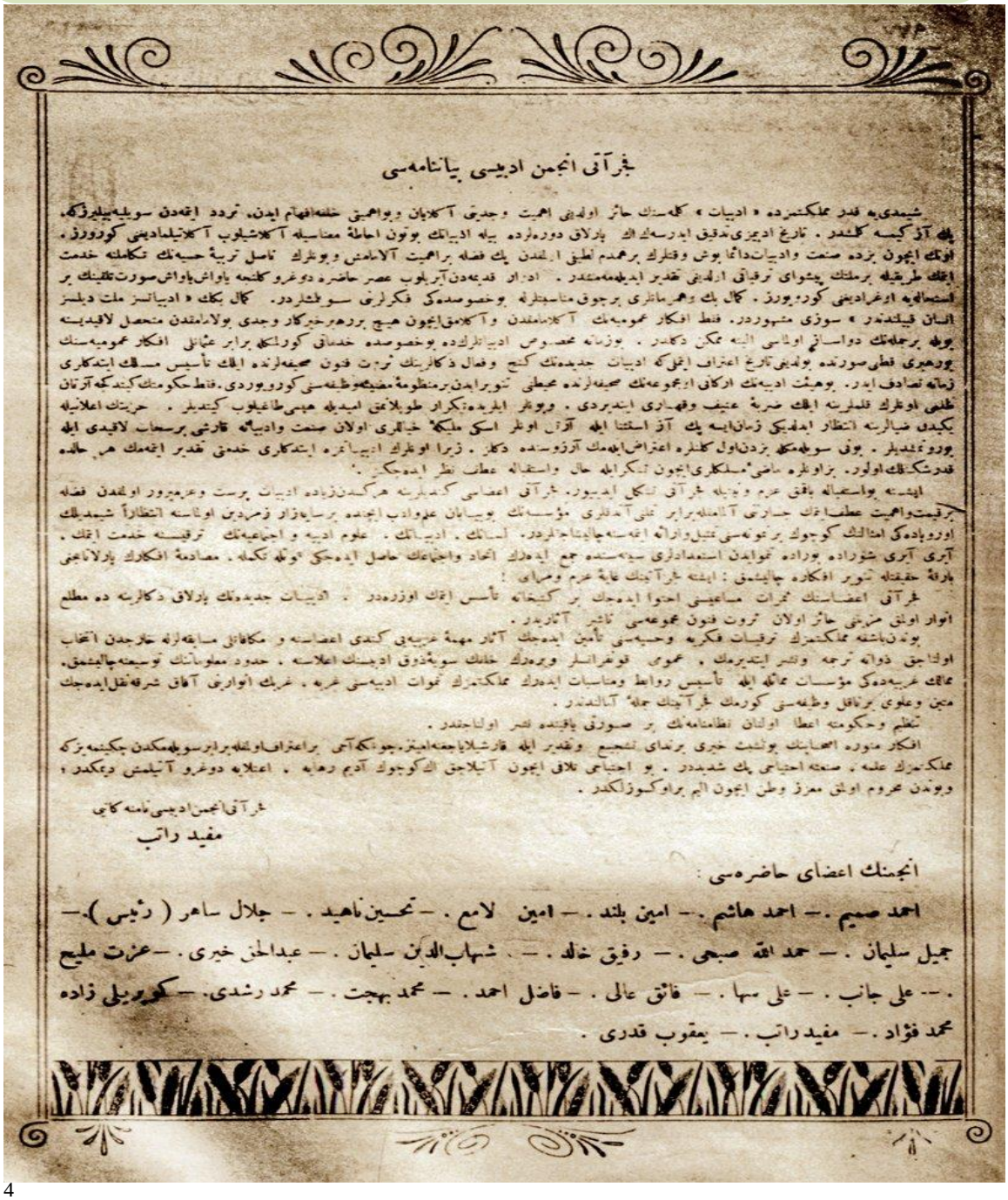
1.Fecr-i Âti topluluğun kuruluşu:

Fecr-i Ati topluluğu Türk edebiyatında 20. Yüzyılın başlarında 1909 yılında ortaya çıkan bir edebi topluluktur. Sanat şahsi ve mhteremdir görüşünü benimseyip, batı edebiyat özellikle Fransız edebiyatından

etkilenmiştir. "Topluluğa isim olarak sına-yı Emel teklif edilir bu ismi beğenilmeyince Faik Ali'nin önerdiği Fecr-i Âti ismi kabul edilir. Topluluğun ilk başkanı yaşça en büyükleri olan Faik Ali'dir. Bu toplantıda Fecr-i Ati adlı bir dergi çıkarmaya karar verilir; ancak dergi çıkarılmaz. Eserlerini Serveti Fünun dergisinde yayımlarlar." [1]

Ahmet Hamdi Tanpınar'a göre Fecr-i Ati , serveti fünun edebiyatının bireyici ve estetikçi ruhunu devam ettiren bir edebi topluluktur. " Fecr-i Ati'nin önemli özelliklerinden birisi Türk edebiyatında ilk defa bir edebi beyannane ile ortaya çıkan bir edebi topluluk olmasıdır. Bu beyannamede bir Fecr-i Ati kütüphanesi kuracaklarını ve burada Fecr-i Ati topluluğuna mensup senatçıların eserlerini yayımlayacaklarını, batı'daki önemli sanat eserlerini türkçeye tercüme edeceklerini, batı'daki edebiyat toplulukları ile temasa geçerek Türk edebiyatını tanıtacaklarını edebi ve fikri konferanslar, yarışmalar düzenleyeceklerini söylerler. Kısa sürede dağılan topluluğun en önemli özelliği yayımladıkları beyannamedir."[2]

"Beyannâmenin altında yirmi bir imza bulunmaktadır. Bu imzaların sahipleri Fecr-i Âti topluluğun kurucuları sayılmaktadır. "Ahmed Samim, Ahmed Hâşim, Emin Bülend (Serdaroğlu), Emin Lâmi, Tahsin Nâhid, Celâl Sahir (Erozan), Cemil Süleyman (Alyanakoğlu), Hamdullah Subhi (Tanrıöver), Refik Halid (Karay), Şehâbeddin Süleyman, Abdülhak Hayri, İzzet Melih (Devrim), Ali Canip (Yöntem), Ali Sühâ (Delilbaşı), Faik Âli (Ozansoy), Fazıl Ahmed (Aykaç), Mehmed Behçet (Yazar), Mehmed Rüşdü, Mehmed Fuad (Köprülü), Müfid Râtib, Yakup Kadri (Karaosmanoğlu). En yaşlısı otuz dört, en gençleri on dokuz yaşında olan bu yazarların yaş ortalaması yirmi üçtür. Konuyla ilgili hâtıralarda topluluğa daha sonraları Süleyman Fehmi, İsmâil Subhi, Nevin (Neyyir), İbrahim Alâeddin (Gövsa), Mehmed Ali Tevfik, Hasan Bedreddin, Enis Behiç (Koryürek) gibi isimlerin de katıldığı yazılmıştı."[3]

فجرآتی انجمن ادبیسی بیاننامه‌سی

شیمدیه قدر مملکتمزده « ادبیات » کلمه‌سنك حائز اولدیغی اهمیت وجدیتی آکلایان وبواهمیتی خلقه‌افهام ایدن، تردد ایتمه‌دن سویله‌یه‌بیلیرزکه، بك آز کیسه کلمشدر . تاریخ ادبیاتی‌تدقیق ایدرسه‌نك پارلاق دورمزده بیله ادبیاتك یوکون احاطهٔ مناسبله آکلاشیلوب آکلاتیلمادیغی کوروروز . اونك ایچون بزده صنعت وادبیات‌دائما بوش وقتلرك برهمدم تطبیق ایلمدن یك فضله براهمیت آلامامش وبونلرك تامل تربیهٔ حسیه‌نك تکاملنه خدمت ایتك طریقیله برملتك پیشوای ترقیاتی اولدیغی تقدیر ایدیلممشدر . ادوار قدیمه‌دن آریلوب عصر حاضره دوغرو کلنجه یاواش یاواش صورت تقلینك بر استحاله‌یه اوغرادیغی کورویورز . کمال بك وهمرماتلری برچوق مناسبتلرله بوخصوصه‌کی فکرلرینی سویلمشلردر . کمال بکك « ادبیاتسز ملت دیلسز انسان قیلندندر » سوزی مشهوردر . فقط افکار عمومیه‌نك آکلامامقدن وآکلامق‌ایچون هیچ بررهبرخیرکار وجدی بولامامقدن متحصل لاقیدیه یولله برجلهٔ‌نك دوامنی اولاسی الیه ممکن دکلدر . بوزمانه مخصوص ادبیاتلرکده بوخصوصده خدماتی کورلمکله برابر عثمانلی افکار عمومیه‌سنك بورهیری قطی‌صورتده بولندیغی تاریخ اعتراف ایتمکله ادبیات جدیده‌نك کنج وفعال ذکالرینك ثروت فنون صحیفه‌لرنده ایلك تأسیس مسلك ابتدکاری زمانه تصادف ایدر . بوهیئت ادبیه‌نك ارکانی ایچمجموعه‌نك صحیفه‌لرنده محیطی تنویرایدن‌برمنظومهٔ مضیئه‌وطنیه‌سنی کوروبوردی . فقط حکومتك کیندیکه آرتان ظلمی اونلرك قلملرینه ایلك ضربهٔ عنیف وقهاری ایندیردی . ویونلر ایلریده‌تکرار طویلاغق امیدیله هیسی‌طاغیلوب کیتدیلر . حریتك اعلانیله یکیدن ضیالرینه انتظار ایدلدیکی زمان‌ایسه یك آز استثنا ایله آنلرك اونلر اسکی ملیکهٔ خیالری اولان صنعت وادبیاتنه قارشی برسحاب لاقیدی ایله بورونمشدیلر . بونی سویله‌مکه بزدن‌اول کلنلره اعتراض‌ایدمك آرزوسنده دکلز . زیرا اونلرك ادبیاتمزه ابتدکاری خدمتی تقدیر ایتمك هر حالده قدرشکنلك اولور . براونلره ماضی‌مسلکاری‌ایچون تکرارایله حال واستقباله عطف نظر ایدوجکز .

ایشته بواستحباله باقی عزم وتهایله فجرآتی تشکل ایدیور . فجرآتی اعضاسی کندیلرینه هرکسدن‌زیاده ادبیات پرست وعزمپرور اولمقدن فضله برقیمت‌واهمیت عطف‌ایتك جسارتی آلامنله‌برابر غنی آمللری مؤسسه‌نك یوبیلیان عهوداتی ایچنده برسایه‌زار زمزمه‌دن اوناسنه انتظاراً شیمدیلك اوروپاده‌کی امثالنك کوچوك برنمونه‌سی تمثیل‌وارائه ایتمسنه‌چالیشاجقلردر . لسانك . ادبیاتك . علوم ادبیه و اجتماعیه‌نك ترقیسنه خدمت ایتك . آری آری بشوراده بوراده تعوایدن استعمادلری سیه‌مسنده جمع ایدرك اتحاد واجتماعك حاصل ایدمکی اونلر تکمله . مصادمهٔ افکارك پارلاتاجغی بارهٔ حقیقتله تنویر افکاره چالیشمق : ایشته فجرآتینك غایهٔ عزم ومرامی !

فجرآتی اعضاسنك تحرات مساعیسی احتوا ایدوجك بر کتیجه‌نك تأسس ایتك اوزره‌در . ادبیات جدیده‌نك پارلاق دکالرینه ده مطلع انوار اولمق مزیتی حائز اولان ثروت فنون مجموعه‌سی ناشر آثاریدر .

بوندن‌باشقه مملکتمزك ترقیات فکریه وحسیه‌سی تأمین ایدوجك آثار مهمهٔ غربیه‌یی کندی اعضاسنه و مکافاتلی مسابقه‌لرله خارجدن انتخاب اولنماجق ذواتله ترجمه ونشر ایتدیرمك . عمومی قونفرانسلر ویرمك خلقك سویهٔ‌ذوق ادبیسنك اعلاسنه . حدود معلوماتنك توسیعنه‌چالیشمق . ممالك غربیه‌ده‌کی مؤسسات ممائله ایله تأسیس روابط ومناسبات ایدرك مملکتمزك ثروات ادبیه‌سی غربه . غربك انوارنی آفاق شرقه‌نقل‌ایدوجك متین وعلوی برناقل وظیفه‌سی کورمك فجرآتینك جملهٔ آمالندندر .

تنظیم وحکومته اعطا اولنان نظامنامه‌نك بر صورتی یاقیده نشر اولناجقدر .

افکار منوره اصحابنك بولنمق خیری برنمای تشجیع وتقدیر ایله قارشیلایاجغندن‌ایمین‌زکه آتی براعتراف اولمله‌برابر سویله‌مکدن چکینمه‌یزکه مملکتمزك علمه . صنعته احتیاجی پك شدیددر . بو احتیاجی تلاقی ایچون آتیلاجق هرکوچوك آدیم رهنما . اعتلایه دوغرو آتیلمش دیمکدر ؛ ویوندن محروم اولمق ممزج وطن ایچون الیم براوکوزلکدر .

فجرآتی انجمن ادبیسی نامه کاتبی
مفید راتب

انجمنك اعضای حاضره‌سی :

احمد صمیم . — احمد هاشم . — امین بلند . — امین لامع . — تحسین ناهید . — جلال ساهر (رئیس) . — جمیل سلیمان . — حمد الله صبحی . — رفیق خالد . — شهاب‌الدین سلیمان . — عبدالحق خیری . — عزت ملیح . — علی جانب . — علی سها . — فائق عالی . — فاضل احمد . — محمد بهجت . — محمد رشدی . — کوپریلی زاده محمد فؤاد . — مفید راتب . — یعقوب قدری .

4

Ek- Fecr-i Ati Encümeni Edebisi Beyannamesi

"Edebiyat tarihçisi, geçmişi yeniden yaratıp yaşatmak iddiasında bulunamayacağına göre yapılması gereken, geçmişteki edebî hayatı, oluşumları olduğu gibi resmedip yargilamaktır. Fecr-i Âti 'nin Bati'daki örnekleri gibi bir mektep sayilması için yeterli şart ve sebepler bulmak gerçekten güçtür. Ancak aralarında edebî anlayış birliği tam olarak sağlanamamış bu edipleri Edebiyatı Cedide'nin yeni mensupları gibi değerlendirmek de bir başka yanlıştır. Edebiyatı Cedide, kendi devrinin

siyasi ve toplumsal zeminine uygun bir edebiyat zümresidir. Fakat Fecr-i Āti, dönemin siyasi ve toplumsal zeminine hiç de uygun olmadığı halde kurulabilmiştir. Sadece, Edebiyatı Cedide'nin hiç ilgilenmediği tiyatronun Fecr-i Âti için vazgeçilmez bir tür olduğu düşünülürse bu iki zümre arasında farklılıkların sanildığından daha fazla olduğu anlaşılr. Gerçek su ki Fecr-i Âti , Batı'daki Sembolistleri örnek alarak çok büyük ümit ve niyetlerle, halis edebiyat anlayışıyla ortaya çıkmış, gayesini kendinde arayan bir sanat anlayısını hakim kilmak iddiasında bulunmustur. Ne var ki devrin sosyal ve siyasi fanusu bu alevi kisa müddet icinde söndürüvermistir. Bunları dikkate alnca "Fecr-i Âti Encümen-i Edebisi"ni bir topluluk saymak en doğrusudur." [5]. Fecr-i Âti edebiyat topluluğu seçkin ve eğitimli insanlara hitab eder. "Edebiyat ciddi ve mühim bir meslektir; halkın değil , seçkin, aydınların zevkine hitab eder. "[6]. Bu edebi topluluk hakkında söylentiler çok oldu. Topluluğun kurucu üyelerden biri Yakup kadri karaosmanoğlu hatıralarında bu dönemi şü sözler ile özetler. " O günlerde hepimiz gözleri parlıyordu ; çünkü batı'nın fikri ve sanat hayatını ülkeye getirecek öncüler olduğumuza inanıyorduk."[7]

2.Topluluğun önde gelen sanatçıları

"Fecr-ì Āti topluluğu şairleri Ahmet Haşim, Tahsin Nahit, Mehmet Behçet, Emin Bülent, Celâl Sahir, Faik Âli, Fuat Köprülü, Ali Canip, Hamdullah Suphi, Fazıl Ahmet, Mehmet Ali Tevfik, ibrahim Alaaddin, Abdülhak Hayri, Nevin, Ahmet Samim ve Mehmet Rüştü'dür. Bunlardan son üç ismin edebî hayatı adeta Fecr-i Âti'nin ömrü kadardır. Şairliği neveskârlk sıırında kalan Mehmet Rüstü ve Nevin (Kimyager Neyyir)'in manzumeleri topluluğun sesini temsilden de uzaktır. Abdülhak Hamid'in akrabası Abdülhak Hayri (1890-1918) ise bu isimlerden daha velut ve Fecr-i Āti şiir atmosferine daha yakın olmakla birlikte şiiri çok erken birakmış, dünyayı erken terk etmiştir. Fecr-i Âti şirini temsil kabiliyeti bakımından kusursuz şairimiz Ahmet Haşim (1885-1933)"dir. Haşim, Galatasaray Sultanisindeki öğrencilik yıllarında (1897-1907) Arapça hocas1 Zihni Efendi, Farsça hocas1 Feyzi Efendi gibi klasil edebiyatımızı iyi tanıyan hocalar ve Tevfik Fikret ve Ahmet Hikmet gibi devrinir galip sanat telakkilerini temsil eden şahsiyetlerin teşvikleri arasında kendine çiz: rark digi yolu, Mecmua-i Edebiye (nu. 19, 7 Mart 1901)'deki ilk şiiri "Hayâl-i Aşkım" il gösterecektir. Edebiyat-ı Cedide temayüllerini devam ettiren bu ve 1908'e kadar yazdığı şiirleri onun çiraklik devri mahsulleri olarak kabul edilir."[8]

2.1. FECR-İ ATİ DÖNEMİNDE SİİR

Fecr-i Âti Şairleri geleneksel nazım biçimleri ile birlikte serbest müstezat ve soneyi kullanmaya tecih etmişler. Fecr-i Âti şiirleri genellikle kısadır;

çünkü amaç anlık bir duyguyu tasvir eder. Şairler, farklı ve zıt duyguları aynı şiirde yansıtabilmek için uzun ve farklı dizelerden oluşan serbest müstezata sıkça başvurmuşlardır.

•**Ahmet Haşim:** Fecr-i Âti şiirinde öne çıkan isimlerden biridir. 1885 yılında Bağdat'ta doğar. On iki yaşına kadar hayatını Bağdat'ta geçirir, sonra öğrenim için istanbul'a gelir. 1907'de galatasaray Lisesinden mezun olur. "Ahmet Haşim, modern anlamda Türk şiirinin kurucu isimleri arasında sayılır. Şiirde anlam değil sembollere önem veren Ahmet Haşim, Fransız sembolistlerinden etkilenmiştir. Şiirin kapalı yazılması gerektiğini söyleyen ve halis şiir anlayışını benimseyen Ahmet Haşim, dergah dergisinde yayımlanan ''Bir Günün Sonunda Aruz'' şiiri anlaşılmadığı gibi çok sert ve alaycı eleştirilere maruz kalmıştır. Bunun üzerine şiirde mana ve vuzuh başlıklı bir yazı yazarak poetikasını (şiir anlayışını) açıklar " [9]

Öğle
Yeşil sularda büyük inciden çiçekler açar
Gümüş böcekler okur aba bir neşide-i hab.
Durur sevahilin üstünde, bi-heves, bi-tab,
Güneş ziyasını içmiş benat-i hab u serab.

Oğleden sonra
İçer gümüş kıyılarından, remide ahular
Ve onların sesi eyler; bütün sükuneti harab,
Eder bu avdeti, durgun sulardan, istiğrab
Gürültüsüz ve uzak mai diğer ahular...[10]

"Ahmet Haşim şiirlerinde kendi çocukluk günlerini de tema olarak işlemiştir. Aşk ve tabiat konuları da Haşim'in şiirlerinde geniş bir yer tutar. Çocukluğunu Dicle nehri kenarında geçiren Ahmet Haşim, annesini kaybetmesinin hüznünü anlatırken Dicle kıyısında annesi ile birlikte yaptıkları gezileri tabiatla bütünleştirerek şiirlerine taşır. Ancak bu temaları kapalı bir anlatımla şiirine alır. Tabiatı anlatırken "akşam, gurub, şafak, gece, mehtap, yıldızlar" gibi unsurlara yer verir. Hasim'in şiiri içe dönük ve çağrışımlara dayalı bir şiirdir. Dış dünyayla uzlaşamayan Haşim, şiirlerinde sosyal olaylara yer vermez, kendi duygularını imgeler, semboller aracılığıyla anlatır. Onun şiirlerinde kaçış arzusu da önemli bir temadır. "0 Belde" ve "Yollar" başlıklı şiirlerinde ūtopik bir mekan'ın hayalini anlatır. Ahmet Haşim şiirlerinde sadece aruz veznini kullanmıştır."[11]

Fecr-i Âti döneminde şiir yazan diğer önemli isimler vardır. Bunlardan

•**Emin Bülent Serdaroğlu:** şiirlerinde bireysel konulara hem de milli duygulara yer vermiştir. Tevfik Fikret ve Ahmet Haşim'den etkilenmiştir.

•**Tahsin Nahit:** hayatı boyunca Fecr-i Âti 'den başka edebi hareketlere katılmamıştır. Daha çok tiyatro yazmış olmasına rağmen bireysel ve duygusal şiirleriyle meşhurdur. En meşhur şiir kitabı *Ruh-i bıkayd* Fecr-i Âti kütüphanesinde yayınlar arasında çıkmıştır.

•**Mehmet Behcet yazar:** o da sadece Fecr-i Âti topluluğunda yer almıştır. Şiirinde bireysel konuları işlemiştir, sosyal konulara nerdeyse hiç yer vermemiştir.*Erganun* ve *yumak* adılı iki şiir kitabı vardır. Yumak'taki şiirleri daha samimi bir dille yazmıştır. Servrt-i fünun'un mensur siirlerine karşılık olarak *buhardan* adlı eserini kaleme almıştır.

•**Ali Canip Yöntem**: ilk şiirlerinde cenap şahabettin ve Tevfik Fikret'ten etkilenmiştir. Fecr-i Âti 'den sonra milli edebiyata katılmıştır. 1918'e kadar yazdığı şiirlerini geçtiğim yol adıyla bir şiir kitabı yayımlamıştır.

•**Fazıl Ahmet Aykaç:** Fecr-i Âti topluluğunun başkanlarındandır. Hiciv ve mizahta öne çıkmıştır. İlk hiciv kitabını *Divançe-i Fâzıl der Vasf-ı Efâzil* adıyla yayımlamıştır.

•**Hamdullah Suphi Tanrıöver:** Fecr-i Âti bAşkanlarındandır. Siirini Fecr-i Âti döneminde yazmaya başlamıştır. Fakat asıl önemli faaliyetlerini milli edebiyat döneminde gerçekleşmiştir.

•**Faik Ali ve Celal Sahir:** önce servet-i Fünun sonra Fecr-i Âti ve milli edebiyat'a katılmışlardır.

•**Köprüzade Mehmet Fuat:** Ahmet Haşim'den sonra Fecr-i Âti 'nin en iyi şiir yazan isimlerden biridir. Şiirlerinde Fecr-i Âti 'nin estetiğini benimseyen Köprüzade Mehmet Fuat, milli edebiyata geçince sanat anlayışını o yönde değiştirmişti.

2.2. FECR-İ ATİ DÖNEMİNDE ROMAN VE HİKAYE:

Fecr-i Âti yazarları Servet-i Fünun romancıları gibi hissi romanlar yazarlar[12] Cemil Süleyman Alyanakoğlu Fecr-i Âti içinde roman ve hikâyeleriyle ön plana çıkar. Cemil Süleyman'ın romanlar Inhizam , Siyah Gözler ve Kadın Ruhu adlarında romanları vardır. Romanlarında özellikle Aşk ve kadın konularını hüzünlü bir dille işlemiştir. Özellikle Siyah Gözler, romanında başarılı psikolojik incelemeler yapmış.

"İzzet Melih de roman ve hikâyeleriyle ön plana çıkar. Maziye Rağmen adlı romanı 1909- 1911 yılları arasında Resimli Kitap dergisinde Tezad adıyla tefrika edilir. 1918 yılında yayımlanan Sermed adl romanı Pierre Loti'nin yazdığı takdim yazısıyla Fransızcaya çevrilir"[13]

"Tekellümî hikâyeye en çok ilgi gösteren Şahabettin Süleyman'di. Onun bu tip kalem tecrübelerinde hep kadın erkek münasebetleri üzerinde

durulur. Kıskançlık ve bunun doğurduğu şiddetli geçimsizlik, cinayet, aşağılık duygusu içindeki hasta ruhlu yahut hassas mizaçlı kahramanların Aşk ve evlilik üzerinde konuşmaları, belli başlı konulardır. Fecr-i Âti mensupları arasında hikâye ve romana yönelen isimler Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halit Karay, Şahabettin Süleyman, Cemil Süleyman Alya- nakoğlu, Ali Süha Delilbası ve izzet Melih Devrim'dir. Bunlardan ilk ikisi daha sonra Milli Edebiyat Hareketi çerçevesinde yollarına devam etmiş, diğerleri başka bir gruba katılmamıştır."[14]

2.3. FECR-İ ATİ DÖNEMİNDE TİYATRO

Fecr-i Âti tiyatrosunda öne çıkan isimler Müfit Ratip, Şahabettin Süleyman ve Tahsin Nahit'tir. Bu yazarların tiyatro anlayışlarında İbsen'in etkisi görülür. Şahabettin Süleyman yazdığı çıkmaz sokak ve fırtına adlı tiyatro oyunları ahlaka aykırı bulunduğu için dönemin eleştirici tarafından eleştirilmiş. Şahabettin Süleyman'ın *Fırtına* adlı tiyatro eseri Fecr-i Âti kütüphanesi yayınlardan çıkmıştır. Tahsin Nahit Şahabettin Süleyman ile birlikte 'Ben ... BAşka've Kösem Sultan oyunları yazmıştır. Yazdığı Hicranlar oyunun konusu Namık Kemal Zavallı çocuk eserine benzer.

Müfit Ratip sadece tiyatro türüyle ilgilenmıştır. Fecr-i Âti tiyatro tekniğini en iyi uygulayan kişidir. Tiyatro oyunları ve yazıları dergilerde yayımlanmıştır. Onun önemli eserleri Sayfiyede, zincir, ve zeki çocuktur. Bunların dışında basılmamış iki oyunu var, Buhran ve kadın pençesidir.

Sonuç

Fecr-i Âti topluluğu, II. Meşrutiyet döneminde Türk edebiyatının Batı edebiyatıyla ilişkisini güçlendiren ve özellikle Fransız edebiyatından etkilenen önemli edebî topluluklardan biri olarak ortaya çıkmıştır. Topluluğun "Sanat şahsî ve muhteremdir." anlayışı, sanatın bireysel ve estetik yönünü öne çıkarmıştır. Ayrıca yayımlanan edebî beyanname, topluluğun yalnızca eser vermeyi değil, Batı edebiyatıyla daha güçlü ilişkiler kurmayı ve Türk edebiyatının gelişmesine katkı sağlamayı amaçladığını göstermektedir. Çalışmada görüldüğü üzere Fecr-i Âti sanatçıları şiir, roman, hikâye ve tiyatro gibi farklı türlerde faaliyet göstermişlerdir. Şiirde bireysel duygular, aşk, tabiat, hayal ve sembolik anlatım öne çıkarken Ahmet Haşim, topluluğun şiir anlayışını en güçlü biçimde temsil eden isimlerden biri olmuştur. Roman ve hikâyede ise özellikle aşk, kadın-erkek ilişkileri ve kahramanların ruhsal durumları işlenmiş; Cemil Süleyman'ın eserlerinde psikolojik çözümlemelere yer verilmiştir.

Tiyatro da Fecr-i Âti sanatçılarının önem verdiği alanlardan biri olmuş; Müfit Ratip, Şahabettin Süleyman ve Tahsin Nahit bu türde öne çıkan

isimler arasında yer almıştır. Bununla birlikte topluluk uzun süreli ve bütünlüklü bir edebî hareket hâline gelememiş, kısa süre içerisinde dağılmıştır. Buna rağmen Fecr-i Âti, özellikle edebî beyannamesi, Batı edebiyatına yönelişi ve bireysel-estetik sanat anlayışı bakımından Türk edebiyatı tarihinde önemli bir yere sahip olmuştur.

Sonuç olarak Fecr-i Âti, kısa ömürlü olmasına rağmen Türk edebiyatında modernleşme sürecinin önemli aşamalarından birini oluşturmuş; sanatın bireysel ve estetik yönünü öne çıkararak özellikle şiir, roman, hikâye ve tiyatro alanlarında kendine özgü bir anlayış geliştirmiştir.

dipnotlar

1 Akyüz Kenan modern Türk edebiyatının ana çizgileri 2002 S:141

[2] kanter Bayhan yeni Türk edebiyatı s:135

[3] https://islamansiklopedisi.org.tr/fecr-i-ati

[4] Fecr-i Ati Encümeni Edebisi Beyannamesi

[5] Polat Nazım Hikmet 2. Meşrutiyet dönemi Türk edebiyatı, Eski şehir 2019 S:23

[6] Çetin ihsan, Fecr-i ati edebiyatı Akçağ yayınları 1995 S:88

[7] Karaosmanoğlu, Yakup. Kkadri Gençlik ve edebiyat hatıraları. Bilgi Yayınevi 1989 S:45

[8] Polat Nazım Hikmet 2. Meşrutiyet dönemi Türk edebiyatı, Eski şehir 2019 S:50

[9] Kanter Beyhan. Yeni türk edebiyatı mardin 2017 s:136

[10] Haşim Ahmet. Göl saatleri: dergah yayın evi istanbul 1918 s:5 , 6

[11] Kanter Beyhan. Yeni türk edebiyatı mardin 2017 s:138

[12] Okay Orhan BATILAŞMA DEVRİ TÜRK EDEBİYATI 2005 s:153

[13] Akyüz Kenan modern Türk edebiyatının ana çizgileri S:141

[14]Polat Nazım Hikmet 2. Meşrutiyet dönemi Türk edebiyatı, Eski şehir 2019 S:69

KAYNAKÇA

- Akyüz, Kenan modern Türk edebiyatının ana çizgileri, 2002 E-kitap.
- Kanter, Bayhan yeni Türk edebiyatı, Mardin 2017.
- Çetin, İhsan Fecr-i Âti edebiyatı Akçağ yayınları 1995.
- Fecr-i Âti Encümeni Edebiyesi Beyannamesi.
- Haşim, Ahmet. Göl saatleri: dergah yayınevi, İstanbul 1919.
- https://islamansiklopedisi.org.tr/fecr-i-ati
- Karaosmanoğlu, Yakup. Kadri ,Gençlik ve edebiyat hatıraları Bilgi Yayınevi, 1989.

•Polat, Nazım Hikmet 2. Meşrutiyet dönemi Türk edebiyatı, Eski şehir 2019

•Okay, Orhan batılaşma devri Türk edebiyatı 2005